

негативні переживання, особливості ціннісних орієнтацій), індивідуальні способи реагування на конфліктні ситуації, порушення та зазіхання потерпілим на особливо значущі боки життєдіяльності особистості, а також ситуативні фактори. На основі аналізу одержаних даних було зроблено висновки, що емоційні стани взаємно пов'язані, стан стресу чи фрустрації може перейти до афективного вибуху (стрес → афект; фрустрація → афект; стрес → фрустрація → афект).

Ващенко І.В., к.істор.н., доцент – начальник кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України (м. Харків)

Стаднік А.В., к.мед.н., доцент – доцент кафедри військового навчання та виховання Національної академії Національної гвардії України (м. Харків)

Визначення чинників інформаційно-психологічного впливу, що негативно діють на військовослужбовців Національної гвардії України під час виконання службово-бойових завдань в зоні АТО та протидія ним

На особовий склад Національної гвардії України діє ряд інформаційно-психологічних чинників, що суттєво погіршують на якість виконання службово-бойових завдань в зоні АТО.

За визначенням Крисько В.Г., інформаційно-психологічна вплив — це соціально-психологічна активність одних людей, направлена на інших людей та їх групи з метою зміни психологічних характеристик осіб, групових норм, громадської думки, настроїв і переживань.

Іллюк О.О. та ін. відносить до чинників, що знижують моральний дух особового складу та зумовлюючих негативний інформаційно-психологічний вплив на Національну гвардію України: ідейний, економічний, політичний, соціально-психологічний, адміністративний чинники.

На нашу думку, на військовослужбовців під час виконання службово-бойових завдань діють наступні групи чинників:

1. Соціальні або "зовнішні" чинники: довготривалі (соціально-економічні, політичні та ін. умови в суспільстві) і ситуативні (привід події, час, місце, кількість присутніх та ін.).

2. Соціально-психологічні або "проміжні" (соціально-психологічні механізми прилучення, емоційного зараження, навіювання, наслідування, групової псевдотворчості, групової могутності та ідентифікації, які опосередковують вплив "зовнішніх" чинників на поведінку індивідів і поступово приводять до трансформації в психічному стані кожного з них).

3. Індивідуально-психологічні або "внутрішні" (особливості, що підвищують сприйнятливність до впливу в оточенні подібних до себе: недостатня пластичність процесів мислення, підвищена емоційна збудливість, імпульсивність, нестача соціального досвіду, тощо)

Основними принципами протидії повинні бути наступні:

– активність (визначеність позицій при організації впливу);

- актуальність (використання актуальних проблем, головних питань життя, служби та бойовій підготовці);
- систематичність (постійний збір і аналіз інформації про морально-психологічний стан особового складу, здійсненням відповідної протидії);
- динамічність (оперативне реагуванням на зміну умов, подій та обстановки);
- дохідливість (використання простих і доступних аргументів, доказів та оцінок);
- емоційність (проведенням емоційно насичених заходів, використанням матеріалів, що впливають не лише на свідомість, але і на відчуття).

Таким чином, негативний інформаційно-психологічний вплив на військовослужбовців використовується різними дестабілізуючими силами як зброя, що знижує готовність і здатність їх якісно та ефективно виконувати покладені на них завдання в зоні проведення АТО. Він містить наступні групи чинників:

- соціальні або "зовнішні",
- соціально-психологічні або "проміжні",
- індивідуально-психологічні або "внутрішні"

Протидія негативному інформаційно-психологічному впливу підрозділів НГУ повинна мати наступні елементи: прогнозування; запобігання; нейтралізація та ліквідація наслідків його дії

Гонтаренко Л.О., к.псих.н., доцент – доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, Національний університет цивільного захисту України (м. Харків)

Парфьонов Г.А., молодший сержант, 3 курс, факультет пожежної безпеки Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

Інформація як впливовий чинник на населення

В роботах В.В. Кириченко, К.Х. Каландарова, А.В. Манойло, З.В. Партико інформація у процесі взаємодії особистості з оточуючим світом перетворюється на уявлення, знання, вміння, навички. Вона відрізняється від першоджерела та може самостійно приймати участь в психічних процесах [Дж. Брайт, Д.А. Губанов, Д.Е. Зачатейский та ін.].

Свідоцтва про оточуючий світ та процеси, що в ньому протікають, сприймаються об'єктом як спеціальний устрій, а на основі набутої таким чином інформації система реагує на нього [В.Л. Макаров, В.О. Моляко, В.О. Ядов та ін.].

Інформаційний вплив спрямовується на конкретні сфери психіки не тільки окремої людини, та груп людей, а й суспільної свідомості в цілому. Засоби маніпулювання суспільством, через масові комунікації включають достатньо широкий арсенал засобів впливу на підсвідомість з метою відтворення відповідних установок та закладення основ поведінки [С.А.Зелинский,

А.М. Морозов, В.Г. Крисько, Г. Лебон та ін.]

В сьогоденнішньому просторі інформація стає зброєю для досягнення поставленої мети, але раніше модифікована з деструктивною метою вона визначалася як викривлена. Якісні зміни що зазнала інформація під дією модифікації визначених засобів, трансформації та викривлення інформаційних потоків призводять до сприйняття нової ірреальної (такої як заданої) інформації. Модифікована таким чином інформація починає здійснювати негативний вплив на функціонування системи суспільства.

Викривлена інформація є деструктивною різновидністю соціально значимої інформації, викривленої адекватності політичної реальності. Для психологічних маніпуляцій і здійснення маніпулятивного впливу на особистість та суспільство трансформується та змінюється інформація або процеси її функціонування. Особливо це відбувається за обмеженим доступом до інформації, або неспроможністю досягнути та проаналізувати всі інформативні потоки, також в умовах коли людина знаходиться в екстремальних умовах (наслідок бойових дій) або кризових ситуаціях.

Замість короткої, доказової інформації в засобах масової комунікації з'являються всебічні точки зору від самих примітивних до самих фантастичних і неймовірних. Велика кількість газет, політичних партій, авторитетів и оракулів на тисячі ладів проголошують елементарні речі, роблячи відоме – невідомим, зрозуміле – незрозумілим, некрасиве – красивим, моральне – неморальним, очевидне – неочевидним. До того ж домінують найбільш примітивні, містичні та просто бредові пояснення.

В політичній боротьбі об'єктивна інформація часто свідомо "фальсифікується" – підробляється, викривляється, дійсне підмінюється неправдивим, що породжує ложні політичні ідеї". Під виглядом системної політичної інформації може функціонувати її подоба – "інформація дезорієнтуюча". Вона невірно визначає положення суспільства в історичному процесі: економічному стані, відносинах з іншими народами та державами тощо. Може породжувати надцінні політичні ідеї, об'єктивно не заслуговуючи такої уваги, яку суб'єктивно вони викликають.

Організованість інформації сприяє упорядкуванню моральних принципів, економічних потреб, поведінку в дещо ціле та гармонічне. Може відбуватися підміна організованої інформації, що "деморалізує", яка трансформує моральні цінності та провокує "стрибок політичних ідей", що виходить з порушення послідовності стверджень, хаотичності, незавершеності думок, зміни у поведінки.

В інформації, що соціалізує, відображаються результати трансформації вихідних свідоцтв про соціально-політичні ситуації та напрямки їх розвитку в формі ясних, зрозумілих та переконливих, для більшості населення, нових алгоритмів і стереотипів соціальної поведінки, адекватних соціальній дійсності. В той же час "соціалізуючи політична інформація" може підмінитися "політичною дезінформацією" – неправдивими повідомленнями, які вводять суспільну думку в оману під впливом змінених фактів. Починається зі знищення книг і видання нових, з принципово іншими фактами та їх трактуванням. В результаті дій таких

інформаційних процесів розвивається так звана масова "незв'язність політичного мислення", при якому можливе вірне сприйняття частностей, але з втратою здібностей до логічних висновків і синтезуванню частностей в цілому. Відтоді уявлення, поняття, думки втрачають дійсний, історичний зв'язок та розриваються. Інформаційна тканина розпадається на безсмыслові фрагменти, з яких складається нова деформована картина світу.

Інформація, яка розглядає систему адміністративного управління, що руйнує суспільний порядок і призводить до розвалу господарської та фінансової діяльності. Здійснюється методами "політичного резонансу", основними ознаками яких є абсолютно беззмістовні, збіднілі думкою програмні політичні виступи, представлені у зовнішнє правильну и привабливу форму.

Практична інформація, може розтлівати, та пробуджувати до заборонених дій: мета стає усім – негативні засоби використовуються для досягнення результату, право істині заміщується правом сили і т.д. Розповсюдження політичної інформації породжує феномен "розірваності мислення", що з точки зору психології являється ознакою її патології. В цьому випадку поняття та представлення, що відповідають одне іншому на основі випадкових або формальних ознак.

Інформація може роз'єднувати та дезінтегрувати цілісне суспільство на суперницькі, протиборчі частини. Люди зненацька виявляють під впливом такої інформації невіршені протиріччя у відносинах зі своїми недавніми соратниками, колегами, навіть родичами. Завершальним наслідком результатів впливу цього виду інформації може виступати громадянська війна ("брат проти брата", "син проти батька" и т.д.).

Найбільш суттєва особливість інформаційного обміну в соціальних системах складається з того, що головними суб'єктами цього процесу є люди та соціальні групи, а роль технічних приладів – зберігання, передача та автоматизована обробка інформації для представлення її в найбільш зручному для людського сприйняття вигляді (В.П. Зінченко, В.Н. Ярочкін, Т.М. Тітаренко, В.В. Кириченко).

Канали засобів масової інформації та масової комунікації (ЗМІ і МК) є одночасно інтерактивною комунікацією між владою, політичною та економічною елітою та інтимною спільнотою, а також однобічним інструментом інформаційно-психологічного впливу їх власників на споживачів інформації. Часто цей вплив здійснюється попри волю адресата, наприклад, коли інформування виступає в ролі деякого фону в місцях, де людина в той або іншій час змушена знаходитись. Щоб по цім каналам не розповсюджувалось, людина не може вплинути на джерело інформаційно-психологічного впливу, таким чином, змушена сприймати інформацію, в яку вплетені психологічні маніпуляції.

Для змінення впливу викривленої інформації сьогодні потрібен комунікатор [К. Ле вина, Д. А. Ольшанский] (яким є теле- та радіомовлення). Використовуючи до сфери інформаційної політики та інформаційно-психологічної протидії комунікатор – спеціаліст, що володіє знаннями, навичками з планування, організації и проведення заходів масового інформування (інформаційно-

психологічного впливу), технологіями управління інформаційними процесами, а також управління поведінкою соціальних систем (об'єктів) – людей, соціальних груп, суспільства. Комунікатор у порівнянні з об'єктом впливу (аудиторією) має безумовну перевагу. Могутність сучасного комунікатора – у його комплексності, системності, масштабності, цілеспрямованості. ЗМІ є основними й найширшими джерелами інформації, збираючи її обробляючи та розповсюджуючи (передаючи). Необхідно розробити комунікативну систему в протидії інформаційно-психологічного впливу.

Наобхідно визначати коомунікаційну політику, затверджувати остаточний вигляд і зміст інформації в ЗМІ. Його функції: визначення та контроль інформаційної політики; збирання та обробка інформації; визначення Змісту; прийняття на себе відповідальності за повідомлення.

Демченко Я.А., здобувач кафедри психології діяльності в особливих умовах Національного університету цивільного захисту України (м. Харків)

Особливості проявів травматичного стресу у учасників АТО різних категорій

Участь у бойових діях розглядається психологами як стресова подія загрозового характеру, яка може викликати загальний дистрес практично у будь-якої людини. На відміну від багатьох інших стресорів участь у війні може стати пролонгованою психічною травмою. Перебування у зоні бойових дій супроводжується впливом ряду травмуючих факторів: усвідомленим почуттям загрози для життя, страхом смерті, поранення, болю, інвалідизації; бойовим стресом, що виникає у людини, яка безпосередньо бере участь у бойових діях; психоемоційним стресом, пов'язаним з загибеллю товаришів або необхідністю вбивати людину; впливом специфічних факторів бойової обстановки і т.п.

У нашому дослідженні брали участь чоловіки у віці від 20 до 45 років, що брали участь у АТО та були поділені на наступні групи за критерієм того, як вони потрапили у зону бойових дій: 1 група – добровольці, 2 група – мобілізовані, 3 група – професійні військові.

Ми досліджували особливості прояву травматичного стресу в учасників АТО різних категорій за допомогою «Опитувальника травматичного стресу» І.О. Котенева, результати відображені у таблиці 1.

Аналіз результатів виявив, що найбільш відвертими були досліджувані 1-ї групи, найменш – 2-ї, проте результати залишаються в діапазоні достовірності. Показник агравації максимальний у досліджуваних 1-ї групи, мінімальний у досліджуваних 3-ї групи. Виявлено значущі відмінності між показниками даної шкали досліджуваних 1-ї і 3-ї, 2-ї і 3-ї груп ($p \leq 0,001$ і $p \leq 0,01$, відповідно, за критерієм Стьюдента). Тобто, добровольці схильні більшою мірою в порівнянні з досліджуваними іншими груп показувати і підкреслювати тяжкість свого стану.